

Received / Geliş
24.03.2017

Article History
Accepted / Kabul
26.03.2017

Available Online / Yayınlanma
28.03.2017

THE EFFECT OF CONCEPTUAL ASSOCIATION ON IMPROVING SPEAKING SKILLS

KONUŞMA BECERİSİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE
ANLAMSAL ÇAĞRIŞIM KAVRAMININ ETKİSİ¹

Esmâ DUMANLI KADIZADE²
Mesut ÖZİPEK³

Abstract

The aim of this study was to determine the effect of conceptual association, which is one of the factors affecting the process of learning, on the speaking skills by relating this concept to the techniques used in the Turkish Language courses. Conceptual association, the ability to associate, is the process in which the subject enables the student to recall other phenomenon, situations or events already existing in his/her mind. Associations are related to the previous learning. Thus, they contribute to formation of positive transference. Subjects are not realized as irrelevant units, but as concepts to be transformed into a whole. Conceptual associations are unique to the individual (subjective). The effect of the concept of conceptual association within the scope of descriptive analysis on improvement of the speaking skills of the students was examined during the course of the study. Based on the concept of conceptual association, it can be said that the auditory and cognitive aspects of speaking skills of the students can be improved in the activity oriented courses. It was found that the concept of conceptual association can create an alternative learning environment for the Turkish Language courses with its suitability for the Turkish teaching methods and techniques as well as its contribution to the mental development of students.

Keywords: Conceptual association, speaking skills, cognitive, auditory.

Özet

Bu çalışma öğrenmeyi etkileyen faktörlerden biri olan anlamsal çağrışım kavramının Türkçe derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleriyle ilişkilendirilerek, konuşma becerisine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Anlamsal çağrışım, çağrışım yapabilme, konunun öğrencinin zihninde yer alan diğer olgu, durum ya da olayları hatırlatabilmesi sürecidir. Çağrışımlar önceki öğrenmeler ile ilgilidir. Bu yüzden olumlu aktarmalar oluşmasını sağlar. Konular birbirinden bağımsız değil, bütüne dönüştürülecek anlamlar üzerinden gerçekleşir. Anlamsal çağrışımlar bireye özgüdür (öznel). Çalışma sürecinde anlamsal çağrışım kavramının betimsel analiz kapsamında öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişimine etkisi incelenmiştir. Anlamsal çağrışım kavramından hareketle etkinlik odaklı işlenen derslerde öğrencilerin konuşma becerilerinin bilişsel ve duyuşsal anlamda geliştirilebildiği söylenebilir. Araştırma sonucunda anlamsal çağrışım kavramının, Türkçe öğretim yöntem ve tekniklerine uyumu ve öğrencilerin zihinsel gelişimine yaptığı katkıyla Türkçe öğretiminde alternatif bir öğrenme ortamı yaratacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Anlamsal çağrışım, konuşma becerisi, bilişsel, duyuşsal.

¹Bu çalışma 26.10.2016 tarihinde Antalya'da düzenlenen "5. World Conference on Educational and Instructional Studies" de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Yrd.Doç.Dr.; Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD., esmakadizade@mersin.edu.tr

³Mersin Üniversitesi, Türkçe Eğitimi ABD., Yüksek Lisans Öğrencisi, ozipekmesut3@gmail.com

GİRİŞ

Küresel ölçüleri, sınırları belirsizleşen dünyada iletişim kavramı da konvansiyonel tanımlarından sıyrılarak yeni anlam evrenleri geliştirmenin bir anahtarı olmuş; büründüğü yeni anlamlarla, ilişkili olduğu sosyal disiplinlerin de yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmıştır. Geleneksel toplum düzeninde mevcut değer yargılarının ve özcü bilginin bir sonraki kuşağa, verili şablonların gölgesinde aktarımından sorumlu insanların yerini teknolojik gelişmelerin hızla yaygınlaştığı modern toplumda doğru bilginin mimleyicisi değil, yaratıcı fikirlerini modern hayatın hızına eklemleyen birey almıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde "Türk Milletinin bütün fertlerini; Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa' da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin millî, ahlaki, manevi, tarihî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş vatandaş olarak yetiştirmek" şeklinde yer alan ifadeler Türk milli eğitim sisteminin yetiştirmek istediği insan modelini işaret etmektedir. Ancak bu tanımdaki soyut ifadeler günümüzdeki demokratik toplum anlayışının ürettiği birey tanımının uzağına düşmüş, yetersiz bir tanımdır. Toplumun modernizasyonunda ihtiyaç duyulan bireyler; ilgileri, yetenekleri, yeterlilikleri ve sınırlarının farkında olan özgün ve yaratıcı düşünebilme kapasiteleri gelişmiş kimselerdir.

Modern toplumun görsellik üzerine kurulu göz-merkezci dili özne ile nesne, akıl ile beden arasındaki mesafeleri açmakta; zihinsel kavramsallaştırma süreçlerini akamete uğratarak figür ve sembollerin anlatisallığın sözel imkânlarının önüne geçmesine neden olmaktadır. Foucault bu modern söylem açmazını "Söylemsel oluşumların, pozitifliklerin ve bilginin, bilgikuramsal biçimler ve bilimler ile olan ilişkilerinin içinde çözümlenmesi" olarak ele alır ve bu çözümlenmeyi bilimler tarihinin başka mümkün biçimlerinden yine episteme aracılığı ile ayırt edileceğini belirtir (Foucault, 1969/1999: 245).

Modern toplumda sözü edilen bireylerin yetiştirilmesinde ana dili öğretimi de önemli bir yere sahiptir. Ana dilin kültürle olan eklettik ilişkisi düşünüldüğünde yaratıcı düşünme becerisi gelişmiş bireylerin kendi kültürlerini içselleştirmelerinin, özgün bireyler olarak toplumda konumlanmalarının önemi de ortaya çıkacaktır. Nitelikli bir eğitim ve problem çözme becerisine sahip bireyler yetiştirme hedefi ancak iyi bir ana dili eğitimiyle gerçekleşebilir. Ana dili eğitimi derslerinin amaçlarından biri, öğrencilere düşünce ve duygularını dil kurallarına uygun, doğru ve etkili biçimde sözlü olarak anlatma becerisi kazandırmaktır (Özbay 2006: 104).

Türkçe öğretimi temel dil becerileri anlama ve anlatma (dinleme, konuşma, yazma, okuma) olarak iki başlık altında gerçekleştirilmektedir. Söz konusu becerilerin sadece gençlerde değil yetişkin bireylerde de yeterince gelişmediği gözlenmektedir. Nitekim Temur (2007: 356)'a göre, öğrencilerin günlük hayatta farklı durumların gerektirdiği konuşmaları yapabilmeleri; duygu, düşünce ve bilgilerini özgüvenle aktarabilmeleri ve doğru değerlendirmeleri konuşma becerilerinin gelişimi açısından önemlidir. Bu nedenle verilen eğitimin öğrenciyi her yönüyle hayatla buluşturması gerektiği unutulmamalıdır.

Ana dil öğretiminin önemli bir bölümü konuşma becerisinden müteşekkildir. Konuşma, duygu düşünce, hayal, tasarım ve isteklerin dilsel sembollerle aktarımıdır. Türkçe Sözlük (TDK, 2010: 42) konuşmayı, "İki ya da daha çok sayıda bireyin sözlü bildiri alışverişinde bulunması, sözlü bildirişim, görüşüp danışma." olarak tanımlarken,

Konuşma düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 1999: 40). Konuşma, duygu, düşünce ve dileklerin görsel, işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletmek, açıklamak, dışa vurmadır (Taşer 2000: 27). Bir konuşma eylemi, konuşucunun amacı ve sezdirmeleleriyle dinleyicinin çıkarımlarının toplamıdır (Ergenç 1999: 43). Bilgi eksikliği önemli konuşma sorunlarına yol açan konuşma yetersizliklerinden biridir (Akkaya, 2012:26). Bununla birlikte bu eksiklik tek başına konuşma becerisinin tanımlanmasında yeterli miktarda veri sunmaz. Bu tanımlardan yola çıkılarak konuşma becerisinin ana dil eğitimindeki önemi anlaşılabilir.

Bireyin çevreyle etkili bir iletişim kurmasını da sağlayan konuşma becerisi yalnızca fiziksel süreçleri değil; dil, kültür, düşünme ve mantık gibi duyuşsal ve bilişsel birtakım unsurları da barındırmaktadır. Konuşma becerisinin geliştirilmesinde öğrenci merkezli birçok yöntem ve teknik kullanılmaktadır. Bu yöntem ve tekniklerin kullanımı sırasında hatırlanması gereken ilkeler vardır. Bunlar (Kavcar, Sever ve Oğuzkan, 1999: 44):

1. Dil doğal bir ortam içinde öğretilmelidir.
2. Öğretimde çocuğun kendi dilinden hareket edilmelidir.
3. Değişik dil çalışmaları arasında sıkı bir ilişki kurulmalıdır.
4. Çeşitli ders araç ve gereçlerinden faydalanılmalıdır.
5. Türkçe öğretimi, bütün derslerle ilişki halinde olmalıdır.

Bu ilkelerin dikkate alındığı konuşma becerisine dönük etkinlikler güzel ve etkili konuşmanın geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olacaktır.

Örnek konuşmalar, sorular sormak, gezi anlatımı, masal, öykü anlatımı, tahmin etme gibi yöntemler etkinlik ve öğrenci odaklı bir anlayışla konuşma becerisinin gelişimi adına sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte öğretimi tekdüzelikten çıkarmak ve öğrencilerin dil gelişim düzeylerini üst seviyeye taşımak amacıyla farklı disiplinleri Türkçe öğretimiyle bütünleştirmek yoluna gidilebilir.

Bu disiplinlerden biri de öğrenme psikolojisidir. Öğrenme, çok eski dönemlerden itibaren farklı şekillerde tanımlanmıştır. En yaygın kabulle ise; “Yaşantı sonucu kazanılan ve nispeten kalıcı izleri olan davranış değişikliği” şeklinde ifade edilmiştir. Doğduğumuz andan itibaren yaşadığımız olaylarla dünya hakkında bir takım genel geçer bilgilere sahip olup, bu bilgileri gereken zamanlarda hayatta kalma amacıyla kullandığımız için öğrenmeyi, kişinin yaşamını sürdürebilmesi, hayatta kalabilmesi için gerekli önkoşul sayabiliriz. Öğrenme süreci, çeşitli biyolojik ve psikolojik süreçlerin etkileşim içinde bulunduğu karmaşık bir düzen içinde işler. Bireylerin gelişim özelliklerini, öğrenme ilkelerini inceleyerek eğitim-öğretim faaliyetlerini verimli kılmayı amaçlayan bir bilim dalı olan eğitim psikolojisinin alt dallarından biri olan öğrenme psikolojisi öğrenmenin özelliklerini, temellerini ve karmaşık süreçlerini inceler.

Dünyaya henüz gelen bir bebek temel fizyolojik ihtiyaçlarını doyumak adına refleksif ve rastlantısal davranışlar sergiler. Bu davranışların güdüleri doyuran sonuçlar doğuran kısmını aynı sonuçları almak adına tekrar etme süreci öğrenmenin davranışçı ekoller tarafından açıklanma biçimidir. Davranışçı yaklaşımlar arasında yer alan klasik ve edimsel koşullanma kuramları insan ve hayvan davranışlarının hangi uyarıcılarla azaldığı ya da çoğaldığını açıklamaktadırlar. “Psikoloji, özellikle öğrenme psikolojisi, temelde “öğrenme nasıl olur”, özelden ise “insan nasıl öğrenir” sorusuna yanıt aramakla eğitimin ayrılmaz bir parçası olmuştur.” (Demirel, 2004: 82). Geleneksel davranışçılar Aristo’nun, Descartes’in, Lock’un ve Rousseau’nun öğrenmenin doğası ile ilgili felsefi görüşlerini temel almaktadır. Bu kuram 20. yüzyılın ilk yarısındaki psikoloji anlayışına

egemen olmuştur. Thorndike, Pavlov, Hull bu görüşün önemli temsilcileri arasında yer alır. Açıkgoz (2009:212)'e göre, "Thorndike, Skinner, Hull gibi davranışçılar, hayvanların gözlenebilir ve ölçülebilir davranışları üzerine yaptıkları çalışmalara dayanarak, güdünün öğrenmeyi nasıl etkilediğini açıklamaya çalışmışlar ve elde ettikleri sonuçları insanların öğrenmesine uygulamaya çalışmışlardır". Sardoğan (2010:195), davranışçı yaklaşımın temsilcilerinin, "öğrenmede koşullanma süreçlerinin önemli olduğunu belirttiklerini ve daha sonra bu öğrenilmiş davranış örüntülerinin güdüleyici özellik kazandığını belirtmiştir". Ancak insanların görelisi olarak karmaşık bazı davranışları, doğrudan pekiştirilmeden bir kerede tüm özellikleri ile gösterdikleri gözlenmektedir. Örneğin, öğrenciler parmak kaldırarak söz istemeyi, öğretmen geldiği zaman sessiz durmayı genellikle doğrudan pekiştireç almaksızın öğrenirler (Erden ve Akman, 1998). Bu yönüyle davranışçı ve bilişsel yaklaşımların zihinsel ve biyolojik süreçlerini ön plana çıkararak açıklamaya çalıştığı öğrenme süreçlerini etkileyen çok sayıda etken vardır.

1.2. Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

Öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrenen, öğrenmenin gerçekleştiği ortam, öğreten, öğrenilen ve öğrenme gibi doğrudan ve dolaylı olarak öğrenme sürecini etkileyen unsurlara ihtiyaç duyulur. Bu unsurlardan öğreten ve öğrenme ortamı; yönlendirme, kolaylaştırma, hazırlama gibi dolaylı etkilere sahiptir.

1.3. Öğrenen ile İlgili Faktörler

Öğrenen ile ilgili faktörler, öğrencinin iyi öğrenme yapabilmesi için sahip olması gereken özellikleri ifade eder. Bu özellikler organizmanın öğrenme için gerekli biyolojik donanıma sahip olmasını ifade eden türe özgü hazır oluş; davranışların öğrenilmesi için, organizmanın belli bir olgunluğa, gelişmişlik düzeyine ulaşmış olması gerektiğini vurgulayan olgunlaşma, bireyin dışarıdan gelen uyarıcıları alma derecesi olarak anlaşılabilir genel uyarılmışlık hali, organizmayı harekete geçiren güç olarak tanımlanan güdü, bir alanda öğrenilmiş bilgi ve becerilerin bir başka alandaki bilgi ve becerilerin öğrenilmesini kolaylaştıran eski yaşantılar ve bilincin belli bir noktada toplanmasını ifade eden dikkattir.

1.4. Öğrenme Yöntemiyle İlgili Faktörler

Öğrenilen Konunun Yapısı; bir öğrenme modülünün parçalara ayrılarak ya da bütün olarak çalışılması gerektiğini açıklar. Öğrenmeye Ayrılan Zaman; toplu ya da aralıklı çalışmanın öğrenme üzerindeki etkilerinden biridir. "Artık öğrenci özelliklerini dikkate almayan geleneksel yöntemler yerine öğrenciyi tanımaya ve geliştirmeye yönelik olan öğrenci merkezli eğitim-öğretim uygulamaları çağdaş zorunluluklar haline gelmiştir." (Çınar, Teyfur ve Teyfur, 2006: 71). Geri Bildirim; öğrenmede kat edilen mesafe hakkında öğrenenin bilgilendirilmesidir. Öğrencinin Aktif Katılımı; öğrenme malzemesinin niteliğine bağlı olarak öğrenme süreçlerinde etken veya edilgen olarak yer almaktır.

1.5. Öğrenme Malzemesi ile İlgili Faktörler

Bu çalışmanın merkezinde yer alan öğrenmeyi etkileyen faktörlerden biri olan anlamsal çağrışım kavramı bu başlık altında ele alınacaktır. Öğrenme malzemesi öğrenmeyi kolaylaştırıcı özellikteki bilişsel patikalardır. Bu özelliklerin konuşma becerisini geliştirme açısından en önemlisi hatırda tutma ve telaffuz edilebilirliktir (Tekin, 2004: 45). Konuşma becerisinin geliştirilmesine konu edinilen öğrenme malzemesi aktarılabilir olması gerektiğinden telaffuz edilebilirlik mutlak bir ölçüt olarak kabul edilmelidir.

1.5.1. Algısal Ayırt Edilebilirlik

İnsan algısının işleyişi birtakım değişmez yasalara tabidir. Algı, çevredeki uyaranları ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak farklı uyarıcılardan ayırır. “Öğretmenler bazı konuları diğerlerinden ayırt etmek için konunun önemli olduğunu, sınavda çıkabileceğini söyleyerek o öğrenme malzemesini diğerlerinden ayırır. (Tekin, 2004: 18). Hareketli veya yakınındaki uyaranlardan renk, doku vb. özellikleriyle ayrılan uyaranlar dikkatin yoğunlaşmasını sağlar. Konuşma becerisinin geliştirilmesinde konulara yapılan vurgu da algısal ayırt edilebilirliktir.

a. Kavramsal gruplandırma (Kavram Haritası)

Odaklanma sürelerinin kısaldığı, öğrenme süreçlerinin görsel ve şematik unsurlarla desteklenmediği durumlarda öğrenmenin yetersiz kaldığı günümüzde, iki boyutlu olarak hazırlanan ve kavramlar arasındaki ilişkilendirmeleri somutlaştırma işlevine sahip olan kavram haritaları sunuş yoluyla eğitim stratejisinde sıklıkla kullanılmaktadır. Kavramsal gruplandırma bireye özgü değil, konuya (içeriğe) özgüdür. (Sabancı, 2008: 40).

b. Anlamsal Çağrışım

Yapılandırmacı yaklaşımın bireyi yaşam pratiği ile buluşturan yaparak yaşayarak öğrenme anlayışına uygun ve grupla öğretimde genel yaşantıların, bireysel öğretimde ise anısal belleğin dilin aktif kullanımına katılımını mümkün kılan anlamsal çağrışım kavramı bir alanda biriken bilginin başka alan bilgileriyle anıştırma yoluyla ilişkilendirilmesidir. Yapılandırmacıya göre öğrenciler bir ses kayıt cihazı gibi algılamaz. Onlar bilgileri depolamaktan çok bilgiyi deneyimleri vasıtasıyla değiştirir ve öğrenmeleri için gerekli olan bilgiyi kendileri oluşturur. Öğretmenin görevi, deneyimlerine ve problem çözmeye dayanarak öğrenmeye çalışan öğrencilerin çabasını aktif öğrenme çevresini oluşturarak destek olmaktır. Bu destek; öğrencinin bilgiyi aramasına, kararlar vermesine, eleştirel düşünmesine, öğrendiklerini yeni durumlara uygulamasına olanak sağlamalıdır (Doğanay ve Tok, 2007: 216-217). Genel ya da geçmiş yaşantıların birbirini çağrıştıracak kavramlarla zihinsel örüntüler oluşturması yine yapılandırmacı yaklaşımın geçmişteki yaşantılarla yeni yaşantıları bütünleştirme (Marlowe ve Pape, 1998: 10) özelliği ile örtüşmektedir. Yapılandırmacıya göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında geçirdiği yaşantılardan anlam çıkarmaya çalışırken ortaya çıkar (Sabancı, 2008: 31). Yaşantılardan anlam çıkarma çabası anlamsal çağrışım kavramında, kavramların bu yaşantılarla ilintili yeni kavramların hatırlanması ve konuşma becerisinin geliştirilmesinde anlamsal bütünlüğe sahip cümlelerden oluşturulan sözlü metinler aracılığıyla bir Türkçe öğretim tekniği olarak kabul edilebilir. Anlamsal çağrışım kavramında, verilen sözcüklerin çağrışımlarının anlamsal yakınlığı ölçü alınarak bir sınıflandırmaya tabi tutulması, öğrencinin yaratıcı düşünme becerisini harekete geçirecek ve kişisel deneyimlerin farklı bireylerde farklı çağrışımlar yapan kavram grupları yaratılmasına zemin oluşturması nedeniyle ortaya özgün metinler çıkaracak; konuşma becerisinin gelişiminde bireye özgü etkin bir gelişim süreci yaşanacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Anlamsal Çağrışım kavramı merkezli uygulamaların konuşma becerisinin gelişimi üzerindeki etkilerinin incelendiği bu araştırma tarama modeli olarak betimsel bir çalışmadır. Veriler, Türkçe öğretimi, konuşma eğitimi, anlamsal çağrışım kavramı konularındaki birçok farklı kaynaktan, yayından ve öğrencilerin oluşturduğu özgün

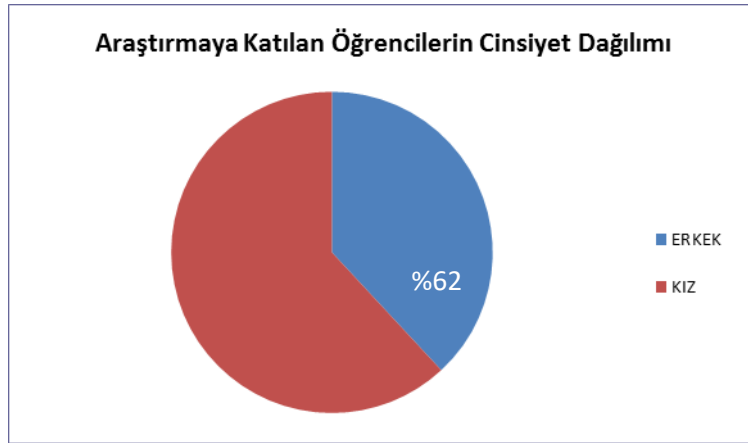
konuşma metinlerinden yararlanılarak elde edilmiştir. Veri kaynaklarının literatür kısmı incelenerek, tasarlanacak uygulamalar için kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur.

Araştırmanın, sürece bağlı izlenmek istenen uygulama sonuçları nedeniyle nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kullanılmıştır. “Eylem araştırmaları uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılımıyla, varolan uygulamanın eleştirel bir değerlendirmesini yaparak, durumu iyileştirmek için alınması gereken önlemleri belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır.” (Karasar, 1999: 27)

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan 21 öğrencinin seçiminde eylem araştırmasının uygulama odaklı yapısına uygun hareket edilmiştir. Anlamsal çağrışım kavramı merkezli konuşma becerisini geliştirme uygulamalarında, belirlenen sürelerde, becerinin gelişimindeki değişimleri gözlemek, çalışmaya katılan her öğrencinin yeterli ölçüde çalışmada yer alabilmesi adına evren içinde var olan tüm farklı durumları yansıtacak bir örnekleme modeli olan “maksimum çeşitlilik örnekleme” (Balcı, 2005: 57) kullanılmıştır. Bu yönde, araştırmaya Siirt ilindeki sosyal gelişmişlik parametreleri açısından dezavantajlı bölge olarak tanımlanan bir belde ortaokulunun 6, 7, 8. sınıflarındaki 13’ ü kız, 8’i erkek 21 öğrenci katılmıştır.

Grafik 1.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada nitel araştırmaların genel çerçevesine uygun veri toplama araçları kullanılmıştır. Öğrencilerin anlamsal çağrışım merkezli uygulama verileri katılımlı gözlem yöntemiyle elde edilmiştir. Öğrencilere verilen kavramlar öğrenciler tarafından anlamsal yakınlıkları göz önünde bulundurularak sınıflanmış ve özgün konuşma metinleri yaratılmıştır. Metinler etkileşimli bir sınıf ortamında öğrenciler tarafından paylaşılmıştır. Öğrencilerin paylaşımları video kamera ile kaydedilerek söylemsel analize yönelik gözleme dayalı veriler elde edilmiştir.

“Davranışın gerçekleştiği doğal ortamlarda yapılan ve çoğu durumda araştırmacının ortama katıldığı, “katılımlı gözlem” yöntemiyle araştırmacı, çalıştığı konuya ilişkin kültür ya da alt kültürün içine girmeye ve bir parçası olmaya çalışır” (Yıldırım, 2004: 24). Katılımlı gözlemin derinlikli bir çözümleme ve örnekleme doğal ortamında etkileşim imkânı verir.

2.4. Araştırma Süreci

Araştırmada Ortaokul öğrencilerinin konuşma becerilerinin anlamsal çağrışım kavramıyla ilişkilendirildiği öğrenme ortamları ve öğrencilerin bu yöndeki gelişimi incelenmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği dersliklerde uygulayıcı öğretmen, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun farklı kelime gruplarını öğrencilerle paylaşmış; öğrenciler de verilen kavramları özgün bir tasnife uğratarak kavramların zihinlerinde çağrıştırdığı anlamlardan yola çıkarak fikirlerini sözlü olarak ifade etmiş; arkadaşlarının fikirlerini yorumlamış ve özgün sonuçlar elde etmek adına uygulayıcı tarafından eleştirilmeden duygularını paylaşmışlardır. Bu bağlamda verilerin, öğrencilerin güdümlü sözlü anlatım performanslarından elde edildiği söylenebilir.

Araştırmada öğrencilere anlamsal çağrışım merkezli şu sözcük grupları (oluşturulan sözcük evreninden örnekler seçkisiz olarak çekilmiştir.) verilerek kodlanmıştır.

Kod 1: “Arka plan, uyum, çatışma, benzeşme, denge, yüzey, zengin, soğuk.”

Kod 2: “Sorumluluk, asalet, varlık, öğrenci, başarı, birlik, baskı, sıra dışı.”

Kod 3: “Teknoloji, üretim, mesafe, ilke, kazanç, eksilme, durgunluk, ilerleme.”

Kod 4: “Suskunluk, yürüyüş, düşünüş, toprak, yalan, zaman, uğraş, uzaklık.”

Kod 5: “Ahlak, toplum, çoğunluk, adalet, gurur, umut, korku ve düşünce.”

Verilen kavramların seçiminde “sınıflandırma ve ilişkilendirme, kavramlaştırma becerisi, analiz, yaratıcı düşünme” (Özbay, 2005: 112) gibi uygulama sırasında öğrencide gözlenmesi; uygulama sonunda ise gelişmesi beklenen beceriler ölçüt alınmış; özellikle de söylem analizine uygun soyutlama becerilerinin gelişimine yönelik kavramlar seçilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada katılımlı gözlem yöntemiyle elde edilen veriler nitel içerik analizi ve söylemsel analiz yapılarak yorumlanmak üzere yazılı dokümana dönüştürülmüştür.

Araştırmada ilgili alan yazınından hareketle kodlar oluşturulmuştur. Bu bağlamda “daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama” (Özdemir, 2010: 44) yapılmıştır.

Araştırmanın nitel içerik analizi ve eleştirel söylem analizine dayanan ikinci bölümünde tematik kodlama oluşturulmuştur. “Tematik kodlama, ortaya çıkan kodların benzerlik ve farklılıklarının saptanması ve buna göre birbiriyle ilişkili olan kodları bir araya getirebilecek türden temaların belirlenmesidir.” (Balcı, 2005: 27) Bir sonraki aşamada ise veriler, kodlar ve oluşturulan temalara göre düzenlenmiştir. İlk aşamadaki ayrıntılı kodlama ve ikinci aşamadaki tematik kodlamadan sonra veriler düzenlemeye elverişli bir hale gelmiş; olgusal tanımlara ulaşıp, çözümlenmeye uygun bir form kazanmıştır. Nitel veri analizinin son aşamasında veriler, elde edilen temalardan (kategori) hareketle, yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

Araştırmada öğrencilerin, anlamsal çağrışım kavramı merkezli konuşma eğitimi kapsamında oluşturdukları metinler eleştirel söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; metinlerin anlamsal arka planı kategorisel içerik analiziyle yorumlanmıştır.

“İçerik analizi sosyal bilimcilere arşivlerden, belgelerden, gazetelerden, sinema, dizi gibi çeşitli görsel dokümanlardan, çeşitli kitle iletişim araçlarından elde edilen bilgilerin bir

anlam kazandırılması amacıyla sistematik olarak incelenmesidir.”(Gökçe, 2006: 14) İnsanın karmaşık düşünce sisteminde kullandığı dile daha derin bir bakışı mümkün kılan içerik analizi araştırmada elde edilen verilerin sözlü anlatım ürünleri olması nedeniyle metinlerin yorumlanmasında kullanılmıştır.

“Başat olarak toplumsal güç kullanımından kaynaklı suistimal ve tahakküm süreçleri ile toplumda cereyan eden ve her yeni gün yeniden üretilen toplumsal eşitsizliklere dair bir yandan toplumsal diğer yandan da siyasal bağlam içerisinde direnç göstermekte olan metin ve diyalojilerin incelenmesine yönelik bir çözümleme biçimi” (Kula, 2001) olarak tanımlanan eleştirel söylem çözümlemesi araştırmada öğrencilerin özellikle soyut fikirlerinin yorumlanmasında başvurulan yöntem olmuştur.

Araştırmanın veri analizi sürecinde ulaşılan kategoriler şunlardır:

- **Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Bilişsel Becerilere Dönük Bulgular**
- **Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Duyuşsal Becerilere Dönük Bulgular**
- **Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Metabilişsel Düşünmeye Dönük Bulgular**

3. BULGULAR

3.1. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Bilişsel Becerilere Dönük Bulgular

Yalnızca fiziksel değil karmaşık zihinsel süreçlerle de işlerlik kazanan konuşma becerisi bu yönüyle farklı çalışmalarda bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda araştırmada anlamsal çağrışım kavramının konuşma becerisinin gelişiminde önemli bir role sahip olan bilişsel beceriler ve buna bağlı öğrenme durumları üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Bilişsel becerilerin düşünme gücünü geliştirmedeki öneminden hareketle ilk kez Bloom tarafından kullanılan ve çeşitli araştırmalarda (Demirel, 1997:19) ele alınan “bilme, kavrama, uygulama, analiz etme, sentez yapma, değerlendirme” gibi zihinsel faaliyetlerin odağındaki bilişsel hedefler konuşma verilerinde aranmıştır.

Konuyla ilgili değerlendirme esasları incelenen alan yazından hareketle düşünme gücünü geliştirme başlığı altında incelenmiştir.

Düşünme gücünü geliştirmeye yönelik verilerin değerlendirilmesinde Özden (2003: 41), Özbay'ın (2006: 34) belirttiği ölçütler göz önünde bulundurulmuştur: “Sentez değerlendirme, esneklik, açıklama, sorunları tanımlayabilme, mantıksal düşünme, analiz, analojik düşünme, bilgiyi transfer etme, fikirlerin çaprazlama gelişimine imkân verme (ilişki kurma) becerileri toplanan verilerde incelenmiştir:

Kod 4: “Suskunluk, yürüyüş, düşüş, toprak, yalan, zaman, uğraş, uzaklık.” Sözcük grubu öğrencilere verilmiş ve öğrencilerin şu ifadelerine ulaşılmıştır: “Tren yolunun geçtiği sokaklardaki oyunlarımızı anımsadım” (6.sınıf) sözleri, öğrencilerin verilen kavramlardan hareketle kelimelerin ilk anlamlarından uzaklaşarak dolaylı ve özgün bir anlatıma geçiş yapabilmelerinde yöntemin işlevselliğine örnek olması bakımından önemlidir. Öğrenciler, kavramlar arasında anlamsal örüntüler kurarak mantıksal bütünlüğe sahip metinler oluşturmuşlardır. Bu bağlamda etkinliğin, öğrencilerin sentez-analiz basamağında hedeflere ulaşmasını sağladığı söylenebilir. “Suya sabuna dokunmadan gece yarısına kadar oynadığımız, basit ama bir o kadar eğlenceli oyunlar...” “Komşu teyzelerin acıktığımızı düşünerek bize ikram ettiği salça ekmelekler...” (7.sınıf) ifadeleri de öğrencilerin kavramlardan yola çıkarak mantıksal bir

bütünlük içinde hikâyelerini geliştirebildiklerini göstermektedir. Bu bağlamda etkinliğin öğrencilerin açıklama becerilerini geliştirdiği düşünülebilir.

“Yalnızca kuşların kanadı olmaz; meleklerin de kanadı olur.” “Sesin geldiği yöne doğru yürümek sestem uzaklaşmak anlamına gelebilir.” (8.sınıf) cümleleri temaya farklı perspektiflerden yaklaşma becerisi olarak tanımlanan esneklik davranışını işaret eden ifadelerdir.

Kod 1: “Arka plan, uyum, çatışma, benzeşme, denge, yüzey, zengin, soğuk” sözcükleri verilerek bu sözcüklerin ilişkilendirildiği bir konuşma metnine uygun fikir üretmeleri istenen öğrencilerden biri “Okula dilediğimiz kıyafetle gelmek arkadaşlarımızla yakınlık kurmak ve okula uyum sağlamak için çok güzel bir uygulama olur.” (6.sınıf) şeklinde görüşünü belirtirken bir başka öğrenci “Bu uygulamada kıyafetlerimizle arkadaşlarımız alay edebilir.” diyerek bir karşıt görüş geliştirmiştir. (7.sınıf) “Kıyafetlerin serbest olması arkadaşlarımız arasında zengin-fakir ayrımı yapılmasına ve kırgınlıklara neden olabilir.” (8.sınıf) diyen bir başka öğrenci de bir önceki fikri geliştirmiştir. Bu ifadeler anlamsal çağrışım malzeme edilen kelimelerin, öğrencilerin yalnızca özgün sonuçlara ulaşmasını değil, aynı zamanda öğrenciler arasındaki etkileşimi destekleyerek fikirlerin çaprazlama gelişimine yardımcı olduğu söylenebilir.

Bilişsel becerilerin sınıf içi etkileşime en etkin biçimde yön veren alt kategorisi fikirlerin çaprazlama gelişimidir. Bu kategori kapsamında öne sürülen fikirler öğrencilerin fikirlerini, arkadaşlarının fikirleriyle karşılaştırma, bütünleştirme ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme fırsatı vermesi nedeniyle bütün sınıf düzeylerinde çok sayıda örnek metinler üretilmesine imkân vermiştir. Fikirlerin çaprazlama gelişimine yönelik frekans değerleri, 6.sınıflarda (f:8), 7. sınıflarda (f:6) ve 8. sınıflarda (f:7)’dir.

Kod 2: “Sorumluluk, asalet, varlık, öğrenci, başarı, birlik, baskı, sıra dışı” kelime grubunun verildiği öğrencilerden biri (6. sınıf) “Hocam sizin bütün çabalarınıza rağmen biz çoğu zaman üstümüze düşen davranışları yerine getirmiyoruz ve ailemizi zor durumda bırakıyoruz. Eğer bizim için harcanan emeğe karşılık biz de biraz daha fazla çalışırsak iyi insanlar olabiliriz.” diyerek öz eleştiri ve özyargılama örneği sergilemiştir. Bu durum yapılan etkinliğin öğrencilerin öz değerlendirme becerilerini olumlu yönde etkilediğini düşündürülebilir. (Her bölüm için her sınıf düzeyinden örnek.) Kod:2 sözcük grubunun verildiği öğrencilerden bir başkası (7.sınıf) “Sorumluluklarımız gönüllü olarak yerine getirirsek her zaman başarılı oluruz.” diyerek özdüzenleme kapasitesini ortaya koymuştur. Öğrencilerden biri de (8. sınıf) “Sıra dışı olmak sıranın dışına çıkmak demektir. Sürekli sıraya giren insanlar sıra dışı olamazlar.” şeklindeki ifadeyle muhakeme gücünü kullanmış ve çıkarımda bulunmuştur.

Öğrencilerin her sınıf düzeyinde kendilerine yönelik çıkarımlarda bulunmaları ve mevcut fikirlerini bu çıkarımlarla besleyerek geliştirmeleri ulaşılan önemli bulgulardan biridir. Ulaşılan her yeni düşünce, öğrencilerin bilişsel becerilerine yönelik farkındalıklarını olumlu yönde etkileyerek açıklama becerilerinin gelişimine katkıda bulunmuştur. Açıklama becerisine yönelik frekans değerleri 6. Sınıfta (f:6), 7. Sınıfta (f:6), 8. Sınıfta (f:7)’dir.

Kod 3: “Teknoloji, üretim, mesafe, ilke, kazanç, eksilme, durgunluk, ilerleme” kavramlarının verilerek hazırlayacakları konuşma metinlerinde çağcıl bir anlam evreni kurmaları beklenen öğrencilerden biri(6.sınıf)“Bilgisayar, kitapların bize sunduğu bilgi aktarmak, eğlenmek, yeni insanlar tanımak gibi fırsatların birçoğunu sunuyor. Bu durumda kitapların yakın bir zamanda yerini bilgisayara bırakacağını düşünüyorum.” diyerek sonuçlardan çıkarım yapabildiğini ve sonuçları yordama gücünü etkinlik kapsamında örneklediği sonucuna varılabilir. Bir başka öğrenci (7.sınıf)“Teknoloji insanların ihtiyaçlarını ve eşyalarla kurdukları bağları belirleyen bir imkândır.”

sözleriyle teknolojinin yalnızca maddi olanakların değişimindeki rolünü değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerin süreç içindeki uğradıkları değişimdeki etkilerini de vurgulamıştır. Yine bir başka öğrenci (8.sınıf) “İnsanlar yalnızca tüketen varlıklar olsaydı dünya çok kısa bir süre içinde yok olurdu.” ifadesiyle varsayımsal düşünme becerisini ortaya koymuş, bir yandan da ifadesinde merkeze aldığı sözcük olan tüketim kavramını üretim kavramından çağrıştırarak kavramların diyalekti üzerinden düşünce geliştirme becerisini göstermiştir denebilir.

Esneklik, sorunları tanımlayabilme ve açıklama becerilerinin bilişsel becerilere yönelik bir alt kategori olarak değerlendirildiği Kod 3 kapsamındaki ifadeler bütün sınıflar düzeyinde frekans değerleri incelendiğinde ile 6.sınıf düzeyindeki öğrencilerin açıklama (f:6), 7. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin sorunları tanımlayabilme seviyesi (f:7) ve 8.sınıf düzeyindeki öğrencilerin esneklik (f:6) alt kategorilerine yönelik ifadelerinin yoğunluk kazandığı gözlenmiştir. Tüm sınıf düzeylerindeki ifadeler söylesel çözümlenme ile değerlendirildiğinde alt kategorilerin farklı sınıf düzeylerinde yoğunlaşması öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerinin de farklı sınıflarda değişken bir seyir izlediğini gösterir niteliktedir.

Bilişsel becerilere yönelik ifadelerde kod 1, kod 2, kod 3 ve kod 4 kapsamında bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo.1 Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Bilişsel Becerilere Dönük Bulgular	
ESNEKLİK	Dedem insanların uyurken yarı ölü olduklarını söylüyor. Ben de ona “Peki ölü taklidi yapan insanların hâli ne olacak” diye sordum.
	Ben bir gezgin olmak isterim. Gezinlerin eve dönmek gibi bir dertleri yok. Hâlbuki ben akşam ezanı okunduğunda evde olmak zorundayım.
	Erdemli bir insan olmak beni çok yoruyor. Çünkü erdemli olmak her zaman başkalarını kendinden çok düşünmeyi gerektiriyor.
	Köyümüzde yabancı insanlara garip diyorlar. Ben okulda garip sözcüğünün anlamının “tuhaf” olduğunu öğrendim. Ama her yabancı tuhaf davranmıyor. Belki de bizden farklı yaşadıkları için davranışları bize tuhaf geliyordur. O yüzden de onlara garip deniyordur.
	Yalnızca kuşların kanadı olmaz; meleklerin de kanadı olur. Sesin geldiği yöne doğru yürümek sestem uzaklaşmak anlamına gelebilir.
AÇIMLAMA	Tecrübe bana kalırsa aklımızda kalan her şeydir. Hatırlamadığımız bir şey bizim için yoktur. Yani hiç olmamıştır. Yani hatıramız, tecrübemizdir.
	İstedığımız bir şeyin sadece bize ait olduğunu bilmek istediğimizde aklımıza para gelir. Bir şeyin yalnızca bize ait olmasını istemek bencilcedir. Bu yüzden para, benciliktir.
	Büyüklerin, oyun sözcüğünü çok kullandığını duyuyorum. Ama bizim gibi düşünmüyorlar. Biz oyunu çok seviyoruz. Onlarsa kötü bir şey olduğunu düşünüyorlar sanırım.
	Bize yapılan bir kötülüğü unutursak bağışlamış olmayız. Bağışlamak için hatırlamaya ihtiyacımız var.
	Meleklerin hiçbir insan tarafından görülmemiş olması hayal gücümüzü zenginleştirmiştir. Çünkü melekler, onların neye benzediğine dair çok sayıda düşünce vardır.

	<p>Gölgemiz, akşam vakitlerinde bizden daha uzun olduğuna göre biz ne yapıyorsak aynısını yapıyor olamaz.</p>
SORUNLARI TANIMLAYABİLME	<p>Okula dilediğimiz kıyafetle gelmek arkadaşlarımızla yakınlık kurmak ve okula uyum sağlamak için çok güzel bir uygulama olur.</p>
	<p>Kıyafetlerin serbest olması arkadaşlarımız arasında zengin-fakir ayrımı yapılmasına ve kırgınlıklara neden olabilir.</p>
	<p>Hocam sizin bütün çabalarınıza rağmen biz çoğu zaman üstümüze düşen davranışları yerine getirmiyoruz ve ailemizi zor durumda bırakıyoruz. Eğer bizim için harcanan emeğe karşılık biz de biraz daha fazla çalışırsak iyi insanlar olabiliriz.</p>
	<p>İnsanlar yalnızca tüketen varlıklar olsaydı dünya çok kısa bir süre içinde yok olurdu.</p>
MANTIKSAL DÜŞÜNME	<p>Bilgisayar, kitapların bize sunduğu bilgi aktarmak, eğlenmek, yeni insanlar tanımak gibi fırsatların birçoğunu sunuyor. Bu durumda kitapların yakın bir zamanda yerini bilgisayara bırakacağını düşünüyorum.</p>
	<p>Teknoloji insanların ihtiyaçlarını ve eşyalarla kurdukları bağları belirleyen bir imkandır.</p>
	<p>İnsanlar yalnızca tüketen varlıklar olsaydı dünya çok kısa bir süre içinde yok olurdu.</p>
	<p>İnsanlarla hayvanlar arasındaki en büyük fark, insanın düşünmesi değil, düşüncesizliğidir bence.</p>
	<p>Zafer, bence mutlaka birini yenmek değildir. Yaptığımız herhangi bir şey mutlu ve huzurlu hissettiriyorsa bu bir zafer kabul edilmeli.</p>
ANALÖJİK DÜŞÜNME	<p>Bir rüya görmüştüm. O rüyada eski çağlarda yaşayan bir korsandım. Esir alınıyordum. Uyandığımda çok korkmuş olduğumu hissettim. Ama bu korku beni kovalayan bir köpekten kaçarken yaşadığım korkuya benzemiyordu.</p>
	<p>Bir amacımız olması bizi bir yere vardırır, diyorlar. Ama ben bazen bir yere varmadan yürümek istiyorum. Tabi o zaman amacım yürümek olur. Yani amacım olmadan hareket edemem. Böyle düşününce amaç asla kaçamayacağım korkunç bir canavar gibi geliyor bana.</p>
	<p>Yabancı olmak iki farklı biçimde düşünülebilir. İlki, birbirini tanımayan insanların birbiri karşısındaki durumlarıdır. İkincisi, daha önceden tanıdığımız herkesin bize bir anda yabancı gelmesidir.</p>
	<p>İnsanlarda güven hissi uyandıran bir başlangıçtır.</p>
	<p>Tüm konuşmaların giriş bölümüdür.</p>
BİLGİYİ TRANSFER ETME	<p>Ortaklık, arkadaşlık demektir. Aynı şeyden korktuğum, aynı şeyi sevdiğim, aynı kişiden nefret ettiğim biriyle ortak olmuş olurum. Bu ortaklığı iki kişi de fark ettiğinde arkadaşlık olur.</p>
	<p>Bir sandalyeyi başka bir sandalyeyle belirli bir mesafeye koyduğumda ikisine birden tutunarak spor yapmış oluyorum.</p>
	<p>Uyku sadece bedenimizin bir ihtiyacı değil, rüyalarımızı gerçekleştirdiğimiz bize ait bir dünya aynı zamanda.</p>
	<p>Gölgem, gökyüzüne tırmanmak için yere dayadığım bir merdivendir.</p>
	<p>Uyduğumda kendimi görüyorum ama bu bir rüya değil. Nasıl görünmek istiyorsam öyle görüyorum kendimi.</p>

FİKİRLERİN ÇAPRAZLAMA GELİŞİMİ	Issız bir ormanda dolaşırken karşıdan siyah ve korkunç bir şey geldiğini fark ettim. Biraz yaklaşınca onun ağacın gölgesi olduğunu fark ettim.
	Bir eve bakmaya gittiğinizde eve değil evin içinden görünenlere bakarsınız.
	Ben kendime hep şu soruyu sorarım: Bu dünyada hiç kimse melekleri görmedi. Peki, neden melek yüzlü insan diyorlar.
	Bana göre bağışlamanın asıl sebebi günahları affetmek değil, cenneti kazanmaktır.
	Ben bu köyün delisi olsaydım erdem sözcüğünün anlamını değiştirdim.

3.2. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Duyuşsal Becerilere Dönük Bulgular

Anlamsal çağrışım kavramı merkezli konuşma eğitimi uygulamaları, yalnızca yoğun bir zihinsel faaliyetin değil, duygusal tepkileri de odağına alan kademeli bir sürecin ürünüdür. Bu nedenle çalışmada anlamsal çağrışım kavramı merkezli uygulamaların sonucunda, öğrencilerin duygusal aktarımları da çözümlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin verilen kavramlardan yola çıkarak ürettikleri metinlerden tutum ve duygularının da değerlendirilmesi bu uygulamanın sınırları içinde yer alır. Bu kapsamda anlamsal çağrışım kavramı merkezli uygulamaların verileri, duyuşsal alan basamakları göz önünde bulundurularak (alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme, kişilik haline getirme) “problemlerin farkında olma”, “yeni fikirlere açık olma”, “kendini ifadeye istekli olma”, “yalınlık” (Senemoğlu, 2005: 26) ölçütlerine göre değerlendirilmiştir.

Kod 4: “Suskunluk, yürüyüş, düşüş, toprak, yalan, zaman, uğraş, uzaklık” kavramları duygusal tepkilerini izleyebilmek adına verilmiştir. Bu kavramlardan hareketle metinler oluşturan öğrencilerden biri “İnsanlar sonuçlarına katlanmak şartıyla davranışlarında özgür olmalıdır.” diyerek insan eylemlerinin ahlaki sınırlarına dair bir tutum geliştirmeye yatkınlığını ortaya koymuştur. Bir başka öğrenci “Zaman her insan için farklıdır. Örneğin uzun süredir babasını görmeyen bir çocuk babasının eve döneceğini öğrendiğinde, babasının eve döneceği ana kadar zamanın geçmek bilmediğini düşünecektir. Ama çok keyifli geçen bir dersin hemen bittiğini düşünürüz.” sözleriyle düşünce tarihinin de kadim sorunsallarından biri olan zaman kavramına eleştirel bir tutumla yaklaşma eğilimini göstermiştir. Bir diğer öğrenci “Bir yalanı sürdürmek için yeni yalanlar söylemek gerekir. Bu durum da yakınımızdaki insanları bizden uzaklaştırabilir.” ifadesiyle eylemlerimizin sonuçları hakkında kestirimlerde bulunmuştur. Bu uygulama kapsamındaki ifadeler öğrencilerin, problem durumlarına karşı duyarlı olduklarını göstermesi açısından örnek teşkil edebilir. “Zaman, bir kuyunun dibinde çamurun içinde yaşayan bir canavar olabilir. Onu öfkelenirsek hızlı hareket eder, bizi yakalamak için; o yüzden ona karşı dikkatli olmalıyız.” (6. Sınıf) diyerek yeni fikirler üretmek, özgün düşünme becerisini sergilemek konusundaki cesaretini ortaya koymuştur. Bir başka öğrenci düşüncelerini “Boş vakitlerimizde canımız sıkılır ama mutlaka bir şeyler yapmak zorunda değiliz. Biz yine de bir şeyler yapmak zorunda olduğumuzu düşünürüz. Hâlbuki boş zamanları bir ödül gibi düşünebiliriz. Çünkü dünyadaki bütün insanlar hiçbir şey yapmadan yaşayacakları zamanlara ihtiyaç duyarlar. Çocuklar yetişkinler gibi telaşlı olmadıkları için daha mutludurlar.” sözleriyle açıklayarak yerleşik düşüncelerin hilafında fikir üretmek esnek düşünebilme becerisini göstermiş ve duygularını yalın bir dille aktarmaya çalışmıştır.

“Ben okul binalarının dikdörtgen değil, kare ya da daire şeklinde yapılmasını isterdim. O zaman okulda geçirdiğim vakit daha eğlenceli olurdu.” söylemi, öğrencilerin mevcut

seçeneklerin dışında alternatifler üreterek düşündüklerini ve seçim becerilerinin gelişmesinde uygulamanın olumlu etkilerine örnek gösterilebilir.

Duyuşsal becerilere dönük bulgular Kod 4'te yoğunlaşmıştır. Kod 4'ün frekans değerleri; 6. Sınıflarda (f:5), 7. Sınıflarda (f:6) ve 8. Sınıflarda (f:7)'dir.

Tablo 2. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Duyuşsal Becerilere Dönük Bulgular

PROBLEMLERİN FARKINDA OLMA	Köyümüzde deli diye tanımlanan insanların sadece bize uymayan davranışları var. Yani onlarda eksik olan şey akıl değil, uyum bence.
	Dağınık insanlar aslında her zaman dağınıklığı toparlamaktan daha iyi bir şeyler yapabilen insanlardır.
	Filmlerde gördüğüm büyülerin büyük bir haksızlığa neden olduğunu düşünüyorum. O büyüler yapanlar emek vermeden kazanç sağlıyorlar.
	Beden eğitimi dersinde oyun oynarken arkadaşlarımla rakip oluyorum. O zaman oyun daha eğlenceli hale geliyor. Sadece oyun oynayıp yarışmasaydık bu kadar eğlenceli olmayabilirdi.
	Zafer kelimesini bana sorarsanız bir tek cevap veririm: Savaş.
YENİ FİKİRLERE AÇIK OLMA	Ben okul binalarının dikdörtgen değil, kare ya da daire şeklinde yapılmasını isterdim. O zaman okulda geçirdiğim vakit daha eğlenceli olurdu.
	Yabancı insanlarla konuşmamamız söyleniyor. Ama o zaman yeni arkadaşlıklar kuramayız ki!
	Kabahatimin ne olduğunu sorduklarında bana öfkeyle bakmaları kabahatimin ne olduğunu anlamama yetmez. Sadece kabahatli olduğuma emin olmuş olurum.
	Birçok insan için felaket olarak adlandırılan durumlar bana doğal geliyor. Felaket, kendi elimizle yarattığımız bir şey. O yüzden ben insanlardan korkuyorum. Onların felaket olarak kabul ettiği doğa olaylarından değil.
	Ben pişman olacağım şeyleri yapmaktan korkmam. Hiç pişman olmasaydım hiçbir şey de yapmamış olurum.
KENDİNİ İFADEYE İSTEKLİ OLMA	İnsanlar sonuçlarına katlanmak şartıyla davranışlarında özgür olmalıdır.
	Zaman her insan için farklıdır. Örneğin uzun süredir babasını görmeyen bir çocuk babasının eve döneceğini öğrendiğinde, babasının eve döneceği ana kadar zamanın geçmek bilmediğini düşünecektir. Ama çok keyifli geçen bir dersin hemen bittiğini düşünürüz.
	Bir yalanı sürdürmek için yeni yalanlar söylemek gerekir. Bu durum da yakınımızdaki insanları bizden uzaklaştırabilir.
	Zaman, bir kuyunun dibinde çamurun içinde yaşayan bir canavar olabilir. Onu öfkelenirsek hızlı hareket eder, bizi yakalamak için; o yüzden ona karşı dikkatli olmalıyız.
	Boş vakitlerimizde canımız sıkılır ama mutlaka bir şeyler yapmak zorunda değiliz. Biz yine de bir şeyler yapmak zorunda olduğumuzu düşünürüz. Hâlbuki boş zamanları bir ödül gibi düşünebiliriz. Çünkü dünyadaki bütün insanlar hiçbir şey yapmadan yaşayacakları zamanlara ihtiyaç duyarlar. Çocuklar yetişkinler gibi telaşlı olmadıkları için daha mutludurlar.

YALINLIK	Nefes, her insanın kaçınılmaz kaderidir.
	Bir pencere olmak isterseniz güzel olup olmadığına değil, sağlam olup olmadığına dikkat edin.
	Hiç görmemiş olduğunuz bir şeyi gördüğünüzde bu bir mucizedir. Örneğin ilk defa denizi gören biri için deniz mucizedir.
	Cehennem yalnız kaldığımızda yaptıklarımız ya da yapmadıklarımızdır.
	Cambazlar bizi susturur. Nefesimizi tutup seyrederiz onları çünkü.

3.3. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Metabolişsel Düşünmeye Dönük Bulgular

Konuşma becerisinin geliştirilmesinin kazanımlarından biri de öğrenilen bilgilerin anlamlarının derinleşmesi ve bu bilgilerin kullanılmasını sağlayacak düşünme becerilerinin geliştirilmesidir. Bunun için de bireylerin kendini tanıması, zihinsel süreçlerinin işleyiş ilkelerini bilmesi ve bu süreçleri kontrol etmesi gerekir. Bu bağlamda ortaya metaboliş kavramı çıkmıştır. “Metaboliş, kişinin kendi öğrenme sürecinin veya bilgisinin farkında olması, bunları kontrol etmesi ve kendisinin ya da başkalarının düşünce, duygu ve değerleri hakkında düşünmesidir.” (Kandır, 2005: 17). Anlamsal çağrışım kavramı merkezli konuşma eğitiminde de metaboliş kavramının tanımında yer alan empatik düşünme ve kendi düşünme süreçleri üzerinde düşünebilme gibi bilişsel ve duyuşsal unsurlar bulunmaktadır. Bu nedenle, çalışmada, öğrenciler tarafından oluşturulan konuşma metinleri söylem analiziyle değerlendirilmiş ve metabolişsel unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre “deneyimlerini değerlendirme”, “ tutumlarına dair geribildirimde bulunma”, ve “yansıtıcı düşünme” (Selçuk, 2000: 36) becerilerinin gelişimi ölçüt alınarak öğrencilerin metinleri değerlendirilmiştir.

Kod 5: “Ahlak, toplum, çoğunluk, adalet, gurur, umut, korku ve düşünce” şeklinde sıralanarak öğrencilere verilen sözcükler metaboliş kavramının doğasına uygun olması nedeniyle soyut kavramlardan seçilmiş ve öğrencilerin metinlerde soyutlama yapabilmelerine olanak tanınmıştır.

“Büyüdükçe ahlaklı olmak sözünden çıkardığım anlamın değiştiğini fark ediyorum. Şimdi 12 yaşındayım ve 10 yaşındaki halime göre yalan söylemenin çok daha kötü bir şey olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden şimdi sözlerimde daha dürüst olmaya çalışıyorum.”(7.sınıf) diyen öğrenci tutumlarını denetleme becerisi sergilemektedir. “İnsanların düşünmeden hareket etmeleri daha sonra pişman olmalarına neden olabilir. O yüzden ben her zaman düşünerek hareket ederim. Bazen düşüncesizce davrandığımda arkadaşlarımı üzdüğümü fark ediyorum. Ya da anneme öfkelenip bağıryorum; daha sonra da böyle davrandığım için üzülüyorum.” (6.sınıf) sözleriyle davranışlarını belirlemek adına deneyimlerinden yararlandığını ifade etmiştir.

“Sabah okula gelirken bizden daha uzak köylerde yaşayan arkadaşlarımı düşünüyorum. Çünkü onların yolu bizim köyümüzün yolundan çok daha kötü. O yüzden bence bizim şikâyet etme hakkımız yok. Uzak köylerdeki arkadaşlarımla konuştuğumda köyümüze giden yoldaki zorlukları anlatmıyorum. Bu zorlukları anlatırsam onlara haksızlık yapacakmışım gibi düşünüyorum. Onların yaşadığı sıkıntıları dinlemenin arkadaşlığımızı da olumlu etkilediğini düşünüyorum.” sözleriyle kendisini ifade eden öğrenci başkalarının duygularını anlamak, ortak duygularda buluşmak, farklı insanların deneyimlerinden çıkarımlarda bulunmak gibi yansıtıcı düşünme becerisinin gelişimiyle edinilecek kazanımlara sahip olmaya yönelik zihinsel istidadını ortaya koymuştur.

Yine bir başka öğrencinin “Geçen yıl Türkçe öğretmenimiz bizi tiyatroya götürmüştü. Tiyatroya gitmeden önce derste tiyatro terimlerini öğretmişti. O zaman ders çok sıkıcıydı. Ama tiyatroya öğretmenimizin anlattıklarını canlı olarak görünce tiyatroyu hem daha iyi anlamıştık hem de sevmiştik. Bu tür etkinlikleri daha çok yaparsak okul çok daha eğlenceli bir yer olur.” sözleri öğrencinin yaşantıları ve öğrenmeleri üstüne düşündüğünü, teorik ve deneyime dayalı öğrenme biçimlerinin kendisinde yarattığı olumlu ve olumsuz etkilere dair geribildirimde bulunma becerisinin geliştiğini örnekleyebilir.

Metabolişsel becerilere yönelik ifadeler incelendiğinde tüm sınıflar düzeyinde kod 5’te bulguların yoğunlaştığı gözlenmiştir. Kod 5’in sınıflara göre frekans değerleri 6. sınıflarda (f:6), 7. sınıflarda (f:5), 8. sınıflarda (f:7)’dir.

Tablo.3 Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Metabolişsel Düşünmeye Dönük Bulgular	
DENEYİMLERİNİ DEĞERLENDİRME	Dolunayın görüldüğü gecelerde okuduğum kitaplardaki kurt adam hikâyelerini hatırlıyor ve çok korkuyorum.
	Herkeste var olan ama değiştiremediğimiz tek şey kaderdir. Yaşamak bize ilk önce bunu öğretir. Bu da kaderimizdir.
	Bir bebeği tarif etmemi isterseniz onların çizgi film kahramanlarına ya da karikatürlere benzediğini söyleyebilirim. Hepsi çok komik. Bazen ben de küçükken bu kadar komik mi görünüyorum diye düşünüyorum.
	Seyyah olmak bileti kesilmemiş bir yolcu olmaktır.
	Erdemli olmak belki de birçok insanın kaybettiği samimiyet duygusudur.
TUTUMLARINA DAİR GERİBİLDİRİMDE BULUNMA	İpin üstündeki cambazdan farkımız yok aslında. Biz de onun gibi çoğu zaman düşme korkusu yaşarız.
	Yüreğinizin büyüklüğünü sınamak isterseniz bağışlamayı denemelisiniz.
	Amaçları olmadan yaşayan insanların bir ottan farkı var mı acaba?
	Zeki insanların dağınık olduğu söylenir. Ancak bu fikre katılmıyorum onların işi dağıtmak değil toparlamaktır. Emek vermeden ulaşılmış bir zafer hazırta konmak olur.
YANSITICI DÜŞÜNME	Ne zaman kötü haberler alsak hemen bir kabahatli bulmaya çalışıyoruz. Böyle durumlarda kendimizi kabahatli insanın yerine koymamız bizi daha merhametli yapmaz mı?
	Bir insanın nefes alışması bence bir mucizedir ve bu mucize hiç kesintiye uğramadan sürer.
	Asalet ruhumuzun bedenimize dikilmiş elbisesidir.
	Her karanlık bir aydınlığa açılır. Ve her facianın bir şafak vakti vardır.
	Eğer değiştiremediğimiz bir kader varsa cehennem neden var ki?

3.4. Bulguların Sınıf Düzeylerine Göre Söylemsel Analizi

Araştırmanın bulgular kısmında söylemsel analizi yapılan ve tablolar halinde aktarılan veriler konuşma becerisinin geliştirilmesi açısından farklı ölçütler (sınıf düzeyi, cinsiyet) kapsamında da değerlendirilmiş ve şu çıkarımlara ulaşılmıştır:

➤ Bilişsel veriler incelendiğinde sınıf düzeyi yükseldikçe Bloom taksonomisinin üst basamaklarında yer alan becerilere dönük ifadelerin yetkinlik düzeyinde niteliksel bir artış gözlenmiştir.

- Anlamsal çağrışım kavramı kapsamında öğrencilere verilen soyut sözcüklerin araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencileri tarafından mantıksal bütünlüğe sahip ifadelere dönüştürülmesi sürecinde öğrencilerin zorlandıkları, 7 ve 8. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin ise soyut sözcüklerle dolaylı düşüncelerini ifade etme becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. (Metabilşsel Düşünmeye Dönük veriler, f:30)
- Araştırmanın duyuşsal becerilere dönük verileri incelendiğinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin benimsedikleri değerlerin kültürel ön kabullerle ilişkili olduğu gözlenmiştir. 8. sınıf öğrencilerinin ise edindikleri değer yargularıyla ilgili eleştirel bir bakış açısı geliştirebildiği görülmüştür.
- Metabilşsel veriler incelendiğinde her üç sınıf düzeyinde (6. 7. 8) de öğrencilerin birçoğunun kendi zihinsel süreçleri üzerinde düşünbildikleri gözlenmiştir. Metabilşsel düşünmenin kendi zihinsel süreçleri üzerinde düşünmek becerisiyle ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda anlamsal çağrışım kavramının metabilşi olumlu yönde etkilediği ancak sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırma kapsamında öğrencilerin benimsedikleri değerlerin ifade edilmesini amaçlayan duyuşsal becerilere yönelik verilerin niceliksel olarak 6 ve 7. sınıf öğrencilerinde daha fazla gözlendiği, zihinsel süreçlerle ilişkili olan bilişsel becerilere dönük verilerinse 8. sınıf öğrencilerinde niceliksel olarak artış gösterdiği gözlenmiştir. (Duyuşsal beceriler: 6.sınıf-(f:12) 7. sınıf-(f:11), 8. sınıf (f:8)-(Bilişsel beceriler: 6. sınıf-(f:9), 7. sınıf-(f:10), 8. sınıf-(f:14)
- Araştırmanın verileri çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına göre incelendiğinde kız öğrencilerin kendilerini ifade ederken kurdukları cümlelerde daha fazla sözcük kullandıkları tespit edilmiştir.
- Çalışmanın duyuşsal verileri incelendiğinde erkek öğrencilerin değerlerini ifade ederken geleneksel ahlaki öğretilerden beslenen anlayış örüntüleri sergiledikleri; kız öğrencilerinse yeni değerler üretmeye eğilimli bir zihinsel yapıyla düşündükleri tespit edilmiştir.
- Araştırmanın bilişsel verileri incelendiğinde kız öğrencilerin soyutlama ve duyguların dolaylı aktarımı bağlamındaki zihinsel becerilerinin erkek öğrencilere oranla gelişmiş olduğu gözlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

- Araştırma sonunda ulaşılan bulgular doğrultusunda, anlamsal çağrışım kavramının odakta yer aldığı Türkçe eğitiminin öğrencilerin konuşma becerisinin gelişiminde önemli etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada uygulamalar sonucunda öğrencilerde gözlenmesi beklenen becerilerin, anlamsal çağrışım kavramının konuşma eğitiminde kullanılması durumunda öğrencilerde bir kazanıma dönüşeceğine yönelik bulgular elde edilmiştir.
- Çalışmanın sonuçlarından biri de konuşma becerisinin ikincil boyutunda yer alan zihinsel süreçlerin, anlamsal çağrışım kavramının konuşma eğitiminde kullanıldığı uygulamalardan olumlu yönde etkilenmesidir.
- Konuşma eğitiminin temel amaçlarından biri de bireyin, dili etkin olarak kullanmasıdır. “Konuşma eğitimi, bazı formüllerin ezberletilmesiyle yani teorik bilgilerin aktarılmasıyla değil, uygulama yapılarak kazandırılmalıdır” (Aktaş ve Gündüz, 2009: 43), görüşü bu amacın önemini desteklemektedir. Anlamsal çağrışım kavramıyla ilişkilendirilerek gerçekleştirilen konuşma eğitiminin öğrenme ortamları da öğrencilerin etkileşimli bir öğrenme atmosferinde, kendilerini özgürce ifade etme olanağına sahip olarak, toplumsal ilişkilerinde karşılaştıkları sorunlara çözüm

üretebildikleri bir deneyime de imkân bulabildikleri bir dil gelişimini mümkün kılmaktadır.

➤ Anlamsal çağrışım kavramının konuşma eğitiminde kullanılması, öğrencilerin uygulamalara etkin katılımını sağlayan yapısı nedeniyle öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesine de katkı sağlamıştır.

➤ Araştırmadan elde edilen verilerin yorumlanması sonucunda, anlamsal çağrışım kavramının konuşma eğitiminde kullanılmasının, öğrencilerin parça- bütün ilişkisini kavrayarak sorunlara çözüm üretme yeterliliğine ulaşmaları, farklı yorumlar yapabilmeleri ve konuları derinlemesine inceleyebilmeleri yönünde olumlu etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir.

➤ Araştırma sürecinde ulaşılan bulgular, çalışmanın tematik kodlarından biri olan esneklik becerisi açısından incelendiğinde öğrencilerin orijinal fikirler ürettikleri, farklı bakış açıları ve perspektif geliştirdikleri söylemlerinden hareketle söz konusu beceriyi sergiledikleri gözlenmiştir.

➤ Araştırma sürecinde elde edilen veriler değerlendirildiğinde öğrencilerin kavramlardan yola çıkarak metin oluşturmak adına kurdukları cümlelerde anlamsal tutarlılık ve mantıksal bütünlük becerilerini sergiledikleri ve bu becerilerin öğrencilerin açıklama yeteneğini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

➤ Bulgular değerlendirildiğinde, öğrencilerin düşüncelerini ortaya koyarken farklı fikirler dile getiren arkadaşlarının düşüncelerini destekledikleri ya da karşıt fikirler geliştirdikleri, yeni fikirlerin bu etkileşimli öğrenme ortamında gelişiminin daha kolay bir seyir izlediği tespit edilmiştir.

➤ Çalışmada ulaşılan bulgular, anlamsal çağrışım kavramının merkeze alındığı konuşma eğitimi uygulamalarının öğrencilerin düşüncelerini özgürce ifade etmeleri ve uygulamalara etkin katılımlarını mümkün kılması nedeniyle ilgi ve isteklerini canlı tuttuğu, bu yönüyle öğrencilerin duyuşsal becerilerini geliştirdiği gözlenmiştir.

➤ Anlamsal çağrışım kavramının konuşma eğitiminde kullanıldığı uygulamalarda öğrencilerin dile getirmeye çekindikleri fikirlerini eleştirilme kaygısı taşımadan dile getirme fırsatı bulmaları çalışmayı öğrenciler için eğlenceli hale getirmiş, fikirlerinin yargılanmaması çalışmaya katılımı sağlamak adına öğrencilere cesaret kazandırmıştır. Bu durum Türkçe dersinin temel kazanımlarından biri olan girişimcilik becerisinin benimsenmesini sağlamıştır.

➤ Konuşma becerisinin oluşum süreci fiziksel unsurlar barındırır. Ancak söylemin düşünce ile ilişkisi düşünüldüğünde zihinsel süreçlerin de konuşma becerisi üzerindeki önemi belirginleşir. Konuşma becerisinin sağlıklı bir şekilde sergilenmesi farklı bilgi ve kavramlar arasında zihinsel bağlantılar kurmayı gerektirir. Anlamsal çağrışım kavramının etkin kılındığı konuşma eğitimi uygulamalarında birçok ön bilginin ortaya çıkarılması ve öğrencilerin deneyimlerine dair anısal belleklerinin eğitimin bir parçası haline getirilmesi öğrencilerin bilişsel becerilerinin gelişimini sağlayacaktır.

➤ Araştırma sürecindeki uygulamalar kapsamında oluşturulan metinler içerik analiziyle değerlendirildiğinde öğrencilerin gerek kendi gerek düşüncelerini dile getiren farklı arkadaşlarının fikirleri ve deneyimleri üzerinde düşünme becerisi sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç öğrencilerin metabilşsel düşünme yöntemini benimsedikleri yönünde yorumlanmıştır.

➤ Anlamsal çağrışım kavramının Türkçe eğitiminin farklı beceri alanlarının öğretimindeki etkisi araştırılabilir. Türkçe eğitiminin farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesi eğitim ortamlarını daha ilgi çekici hale getirebilir. Anlamsal çağrışım

ve öğrenmeyi etkileyen diğer faktörlerin konuşma becerisi üzerindeki etkilerinin incelendiği nitel araştırmalara daha çok yer verilebilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. (2009). Etkili öğrenme ve öğretme (8). İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Akkaya, A. (2012). Öğretmen adaylarının konuşma sorunlarına ilişkin görüşleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 9 : s. 405-420.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2009). Yazılı ve sözlü anlatım (12. baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Balcı, A. (2005). Sosyal bilimlerde araştırma. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Böke, K. (Ed.). (2011). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (3.baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti.
- Demirel, Ö. (1997). Kurumdan uygulamaya eğitimde program geliştirme. Ankara: PegemA.
- Demirel, Ö. (2004). Yabancı dil öğretimi (2), Ankara: Pegem Yay.
- Demirel, Ö. (1999). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi. İstanbul: MEB Yay.
- Doğanay, A. ve Tok Ş. (2007). Öğretimde çağdaş yaklaşımlar, Ahmet Doğanay (Ed.), Öğretim ilke ve yöntemleri, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). Gelişim-öğrenme-öğretme, Eğitim Psikolojisi. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergenç, İclâl. (1999). Dilbilimin bakış açısıyla beyin. Popüler Bilim, Temmuz, s. 41-49.
- Foucault, M. (1969). L'archéologie du savoir, Bilginin arkeolojisi, çev. V. Urhan (1999), İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Gökçe, O. (2006). İçerik analizi: Kuramsal ve pratik bilgiler. Siyasal kitabevi.
- Kandır, A. (2005). Bilişsel gelişim kuramları (Ed. Esra Ömeroğlu ve Adalet Kandır), Bilişsel gelişim. İstanbul: Morpa Yayınları, s.131-150.
- Karasar, N. Hakan, A., Can, G., Özdeş, K., Sözer, E., Gültekin, M., ... & Şenel, A. (1999). Anadolu Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri ile Beklenti ve Sorunları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F ve Sever, S. (1999). Türkçe öğretimi. Ankara: Engin Yay.
- Kula, N. (2001). Gazetelerde yer alan polise yönelik haberlerdeki söylemsel boyutlar, Gaffar Okkan suikasti örnek olayı, Polis Bilimleri Dergisi, 4:1-2.
- Marlowe, B. A. ve Page M. L. (1998). Creating and sustaining the constructivist classroom. USA: Corwin Press.
- Özbay, M. (2006). Türkçe özel öğretim yöntemleri. II. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 323-343.
- Özden, Y. (2003). Eğitimde dönüşüm: Eğitimde yeni değerler (5. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Sabancı, A. (2008). Sınıf yönetiminin temelleri, Mustafa Çelikten (Ed.) Yapılandırmacı yaklaşıma göre sınıf yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sardoğan, M.E. (2010). Öğrencilerin güdülenmesi. Kaya, Z. (Ed). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2005). Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya (12. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Selçuk, Ziya. (2000). Gelişim ve öğrenme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TASER, Suat. (2000). Konuşma eğitimi. İstanbul: Papirüs Yayınevi
- Temur, T. (2007). Yeni Türkçe Öğretim Programları (Ed.: Ahmet Kırkkılıç, Hayati Akyol), İlköğretimde Türkçe öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları. s.195-231.

Tekin, H. (2004). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Yargı Yayınevi, s: 2 - 4.
Yıldırım, A., Şimşek, H. (2004). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
Yörük, Yaşar.(Tarihsiz). Güzel konuşma ve yazma kılavuzu. Ankara: Eğitim Yay.

EKLER: Bulgular Tablosu

Araştırmanın bilişsel, duyuşsal ve metabilişsel becerilere yönelik olarak tasnif edilen bulguları yukarıda becerilerle ilişkilendirilen verilerle örneklenmiştir. Aşağıda yer alan tablolar tasnif başlıkları korunarak veriler ve kodlamaların ayrıntılı dökümü şeklinde düzenlenmiştir.

Tablo.1. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Bilişsel Becerilere Dönük Bulgular

ESNEKLİK	Her insan adaletli olmalıdır.
	İnsanlar vatan borçlarını ödemeliler.
	Seçim yapmak dikkat gerektirir
	Bilgi ,tüm zamanların en iyisidir.
	Benim hiç kırmızı bir ayakkabım olmadı.
	Dedem insanların uyurken yarısı ölü olduklarını söylüyor. Ben de ona “Peki ölü taklidi yapan insanların hâli ne olacak” diye sordum.
	Ben bir gezgin olmak isterim. Gezinlerin eve dönmek gibi bir dertleri yok. Hâlbuki ben akşam ezanı okunduğunda evde olmak zorundayım.
	Erdemli bir insan olmak beni çok yoruyor. Çünkü erdemli olmak her zaman başkalarını kendinden çok düşünmeyi gerektiriyor.
	Köyümüzde yabancı insanlara garip diyorlar. Ben okulda garip sözcüğünün anlamının “tuhaf” olduğunu öğrendim. Ama her yabancı tuhaf davranmıyor. Belki de bizden farklı yaşadıkları için davranışları bize tuhaf geliyordur. O yüzden de onlara garip deniyordur.
	Yalnızca kuşların kanadı olmaz; meleklerin de kanadı olur. Sesin geldiği yöne doğru yürümek sestten uzaklaşmak anlamına gelebilir.
AÇIMLAMA	Tecrübe bana kalırsa aklımızda kalan her şeydir. Hatırlamadığımız bir şey bizim için yoktur. Yani hiç olmamıştır. Yani hatıramız, tecrübemizdir.
	Suskun olan insanlar bence daha iyidir
	Savaş insanların son kavgasıdır.
	Bizim köyümüz bir yangın yeridir.
	Zamanını boşa harcayan insanlar pişman olmaya mahkûmdur.
	Bir ablam var adı da gözleri de kocaman bir deniz.
	İstedğimiz bir şeyin sadece bize ait olduğunu bilmek istediğimizde aklımıza para gelir. Bir şeyin yalnızca bize ait olmasını istemek bencilcedir. Bu yüzden para, benciliktir.
	Büyüklerin, oyun sözcüğünü çok kullandığını duyuyorum. Ama bizim gibi düşünmüyorlar. Biz oyunu çok seviyoruz. Onlarsa kötü bir şey olduğunu düşünüyorlar sanırım.
	Bize yapılan bir kötülüğü unutursak bağışlamış olmayız. Bağışlamak için hatırlamaya ihtiyacımız var.
	Meleklerin hiçbir insan tarafından görülmemiş olması hayal gücümüzü zenginleştirmiştir. Çünkü meleklerle, onların neye benzediğine dair çok sayıda düşünce vardır.
SORUNLARI TANIMLAYABİLME	İnsanlar barış istemez, memleketler barış ister.
	Bazı insanlar sorun yaşatmazlar sorun olarak doğarlar
	Matematik dersinde kendimi ejderhanın koruduğu bir zindanda kilitli gibi hissediyorum.
	Kumda oynamayı sevmeyen çocuk yoktur ancak kumlar buradan çok uzakta
	Baba bize mektubu ulaştıran kişiye günlere söylenip durdu.
	Gölgemiz, akşam vakitlerinde bizden daha uzun olduğuna göre biz ne yapıyorsak aynısını yapıyor olamaz.
	Okula dilediğimiz kıyafetle gelmek arkadaşlarımızla yakınlık kurmak ve okula uyum sağlamak için çok güzel bir uygulama olur.
	Kıyafetlerin serbest olması arkadaşlarımız arasında zengin-fakir ayrımı yapılmasına ve kırgınlıklara neden olabilir.
	Hocam sizin bütün çabalarınıza rağmen biz çoğu zaman üstümüze düşen davranışları yerine getirmiyoruz ve ailemizi zor durumda bırakıyoruz. Eğer bizim için harcanan emeğe karşılık biz de biraz daha fazla çalışırsak iyi insanlar olabiliriz.
	İnsanlar yalnızca tüketen varlıklar olsaydı dünya çok kısa bir süre içinde yok olurdu.

MANTIKSAL DÜŞÜNME	Kızlar dedikodu yapmayı sever erkeklerse onu yaşar.
	Defineler okyanusun en derindedir ve yalnızca merhametli bir kalp onu görebilir.
	Kötülük insanlığın yüksek tansiyonudur.
	En yakın arkadaşımın kalbinin engebelerle dolu olduğunu fark ettim.
	Zenginler dünyaya dair umut eder fakirlerse Allah'ın hikmetine inanır.
	Teknoloji insanların ihtiyaçlarını ve eşyalarla kurdukları bağları belirleyen bir imkandır.
	Bilgisayar, kitapların bize sunduğu bilgi aktarmak, eğlenmek, yeni insanlar tanımak gibi fırsatların birçoğunu sunuyor. Bu durumda kitapların yakın bir zamanda yerini bilgisayara bırakacağını düşünüyorum.
	İnsanlar yalnızca tüketen varlıklar olsaydı dünya çok kısa bir süre içinde yok olurdu.
	İnsanlarla hayvanlar arasındaki en büyük fark, insanın düşünmesi değil, düşüncesizliğidir bence.
	Zafer, bence mutlaka birini yenmek değildir. Yaptığımız herhangi bir şey mutlu ve huzurlu hissettiriyorsa bu bir zafer kabul edilmeli.
ANALOJİK DÜŞÜNME	Bir rüya görmüştüm. O rüyada eski çağlarda yaşayan bir korsandım. Esir alınıyordum. Uyandığımda çok korkmuş olduğumu hissettim. Ama bu korku beni kovalayan bir köpekten kaçarken yaşadığım korkuya benzemiyordu.
	Bir amacımız olması bizi bir yere vardırı, diyorlar. Ama ben bazen bir yere varmadan yürümek istiyorum. Tabi o zaman amacım yürümek olur. Yani amacım olmadan hareket edemem. Böyle düşününce amaç asla kaçamayacağım korkunç bir canavar gibi geliyor bana.
	Yabancı olmak iki farklı biçimde düşünülebilir. İlki, birbirini tanımayan insanların birbiri karşısındaki durumlarıdır. İkincisi, daha önceden tanıdığımız herkesin bize bir anda yabancı gelmesidir.
	İnsanlarda güven hissi uyandıran bir başlangıçtır.
	Tüm konuşmaların giriş bölümüdür.
	Çocukların yaşadığı evlerde mutlaka bir de kırık baca vardır
	Alışmak bağlanmanın kaçınılmaz kaderidir.
	Cahil insanlarla alay edilmez, cahil insanlar dünyayla alay eder.
	Ya ipin üzerindeki cambazda kendisini seyredenleri seyrediyorsa
	İnsan nesli tükenmekte olan bir hayvandır.
BİLGİYİ TRANSFER ETME	Gece uyumayarak onu kuşatanlarıdır.
	Kalp pimi çekilmeden boş bir havuza atılmış bombadır.
	Yardım eden bir insana yardım etmekten sakınmamalıyız
	Tanıdığımız insanlar tanımadığımız insanlardan daha yabancısıdır.
	Özlemek günün yirmi beşinci saatidir.
	Ortaklık, arkadaşlık demektir. Aynı şeyden korktuğum, aynı şeyi sevdiğim, aynı kişiden nefret ettiğim biriyle ortak olmuş olurum. Bu ortaklığı iki kişi de fark ettiğinde arkadaşlık olur.
	Bir sandalyeyi başka bir sandalyeyle belirli bir mesafeye koyduğumda ikisine birden tutunarak spor yapmış oluyorum.
	Uyku sadece bedenimizin bir ihtiyacı değil, rüyalarımızı gerçekleştirdiğimiz bize ait bir dünya aynı zamanda.
	Gölgem, gökyüzüne tırmanmak için yere dayadığım bir merdivendir.
	Uyduğumda kendimi görüyorum ama bu bir rüya değil. Nasıl görünmek istiyorsam öyle görüyorum kendimi.
FİKİRLERİN ÇAPRAZLAMA GELİŞİMİ	Adalet gecenin aydınlığa kavuştuğu andır.
	Bir Mehmetçik bir şehit bir şehit bir anne.
	Her seçim özgürlüğü tam alınandan vuran bir mermi.
	Tüm bilgiler bir sınav, her akıl soru işareti unutulmuş cevap beklemeyen bir soru.
	Tüm renkler dünyadaki bütün milletlerin ortak ırkıdır.
	Deniz suyu sıcaklığında pişen bir yemek kadar tatsız bir gün
	Bir eve bakmaya gittiğinizde eve değil evin içinden görünenlere bakarsınız.
	Ben kendime hep şu soruyu sorarım: Bu dünyada hiç kimse melekleri görmedi. Peki neden melek yüzlü insan diyorlar.

	Bana göre bağışlamanın asıl sebebi günahları affetmek değil, cenneti kazanmaktır.
	Ben bu köyün delisi olsaydım erdem sözcüğünün anlamını değiştirdim.

Tablo.2. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Duyuşsal Becerilere Dönük Bulgular	
PROBLEMLERİN FARKINDA OLMA	Köyümüzde deli diye tanımlanan insanların sadece bize uymayan davranışları var. Yani onlarda eksik olan şey akıl değil, uyum bence.
	Birine eşit davranmak bizi her zaman adil yapmaz.
	Milyonlarca insanın bir araya gelmesi olsa olsa bir kuru kalabalıktır.
	Birden fazla seçenek arasında seçim yapamamak en anlamlı seçimdir.
	İnsan aklının oluşturduğu ilkelerin inkâr edilemez olanları
	İki renkten birinin diğerine yenilmesi.
	Dağınık insanlar aslında her zaman dağınıklığı toparlamaktan daha iyi bir şeyler yapabilen insanlardır.
	Filmlerde gördüğüm büyülerin büyük bir haksızlığa neden olduğunu düşünüyorum. O büyüleri yapanlar emek vermeden kazanç sağlıyorlar.
	Beden eğitimi dersinde oyun oynarken arkadaşlarımla rakip oluyorum. O zaman oyun daha eğlenceli hale geliyor. Sadece oyun oynayıp yarışmasaydık bu kadar eğlenceli olmayabilirdi.
Zafer kelimesini bana sorarsanız bir tek cevap veririm: Savaş.	
YENİ FİKİRLERE AÇIK OLMA	Ben okul binalarının dikdörtgen değil, kare ya da daire şeklinde yapılmasını isterdim. O zaman okulda geçirdiğim vakit daha eğlenceli olurdu.
	İnsanların yalan söylemeden konuştuğu her an.
	İnsanın kendisine sunulanla yetinmemesinin felaketle sonuçlanması.
	Kıvılcımların uyumsuz dansı.
	Yaşadığımız sürece bizimle yaşayacak olan.
	Yeryüzünün kusurlarını örten birikleme.
	Yabancı insanlarla konuşmamamız söyleniyor. Ama o zaman yeni arkadaşlıklar kuramayız ki!
	Kabahatimin ne olduğunu sorduklarında bana öfkeyle bakmaları kabahatimin ne olduğunu anlamama yetmez. Sadece kabahatli olduğuma emin olmuş olurum.
	Birçok insan için felaket olarak adlandırılan durumlar bana doğal geliyor. Felaket, kendi elimizle yarattığımız bir şey. O yüzden ben insanlardan korkuyorum. Onların felaket olarak kabul ettiği doğa olaylarından değil.
Ben pişman olacağım şeyleri yapmaktan korkmam. Hiç pişman olmasaydım hiçbir şey de yapmamış olurdum.	
KENDİNİ İFADEYE İSTEKLİ OLMA	İnsanlar sonuçlarına katlanmak şartıyla davranışlarında özgür olmalıdır.
	İnsanların bir arada heveslerine direnerek yaşama çabası.
	Tartışan insanların son çocuğu.
	Ona olan güvenini yitirdiğinde onun dışındaki birçok şeyi kaybetmiş olursun.
	Yağmur yağdığında tenhalaşan sel olduğunda kuraklaşan toz bulutu.
	Bir kişinin kusurlarını onun yüzüne vurmamak ama dile dökmekten de kaçınmamak.
	Zaman her insan için farklıdır. Örneğin uzun süredir babasını görmeyen bir çocuk babasının eve döneceğini öğrendiğinde, babasının eve döneceği ana kadar zamanın geçmek bilmediğini düşünecektir. Ama çok keyifli geçen bir dersin hemen bittiğini düşünürüz.
	Bir yalanı sürdürmek için yeni yalanlar söylemek gerekir. Bu durum da yakınımızdaki insanları bizden uzaklaştırabilir.
	Zaman, bir kuyunun dibinde çamurun içinde yaşayan bir canavar olabilir. Onu öfkelenirsek hızlı hareket eder, bizi yakalamak için; o yüzden ona karşı dikkatli olmalıyız.
Boş vakitlerimizde canımız sıkılır ama mutlaka bir şeyler yapmak zorunda değiliz. Biz yine de bir şeyler yapmak zorunda olduğumuzu düşünürüz. Hâlbuki boş zamanları bir ödül gibi düşünebiliriz. Çünkü dünyadaki bütün insanlar hiçbir şey yapmadan	

	yaşayacakları zamanlara ihtiyaç duyarlar. Çocuklar yetişkinler gibi telaşlı olmadıkları için daha mutludurlar.
YALINLIK	Nefes, her insanın kaçınılmaz kaderidir. Bir pencere olmak isterseniz güzel olup olmadığına değil, sağlam olup olmadığına dikkat edin. Toprağın altında dirilmeyi bekleyen değerli bir kayıp. Tebeşirle çizdiğimiz yolda tebeşirin silindiğini bize unutturan. Hiçbir şey bilmeyenin hiçbir şey bilmediğinin de farkında olması. Allah'ın yeryüzüne torpil geçtiği kısımlar Güneş yavaş yavaş parlaklığını kaybeder karanlıkta peşinden ona selam durur. Hiç görmemiş olduğunuz bir şeyi gördüğünüzde bu bir mucizedir. Örneğin ilk defa denizi gören biri için deniz mucizedir. Cehennem yalnız kaldığımızda yaptıklarımız ya da yapmadıklarımızdır. Cambazlar bizi susturur. Nefesimizi tutup seyrederiz onları çünkü.

Tablo.3. Anlamsal Çağrışım Kavramı Merkezli Konuşma Eğitiminde Metabilşsel Düşünmeye Dönük Bulgular	
DENEYİMLERİNİ DEĞERLENDİRME	Dolunayın görüldüğü gecelerde okuduğum kitaplardaki kurt adam hikâyelerini hatırlıyorum ve çok korkuyorum. Herkeste var olan ama değiştiremediğimiz tek şey kaderdir. Yaşamak bize ilk önce bunu öğretir. Bu da kaderimizdir. Haklarımızdan vazgeçerken hızla geçen süre. İçinden mektup çıkmayan zarflar kumdan yapılmış kalelere benzer. Bütün suskunlukların ortak rengi siyahtır. Sokak çocukları yangın yerlerinde açan çiçeklere benzer. Yüksekten korkmuyorum, dışarıda kalmaktan korkuyorum. Bir bebeği tarif etmemi isterseniz onların çizgi film kahramanlarına ya da karikatürlere benzediğini söyleyebilirim. Hepsi çok komik. Bazen ben de küçükken bu kadar komik mi görünüyorum diye düşünüyorum. Seyyah olmak bileti kesilmemiş bir yolcu olmaktır. Erdemli olmak belki de birçok insanın kaybettiği samimiyet duygusudur.
TUTUMLARINA DAİR GERİBİLDİRİMDE BULUNMA	İpin üstündeki cambazdan farkımız yok aslında. Biz de onun gibi çoğu zaman düşme korkusu yaşarız. Yüreğimizin büyüklüğünü sınamak isterseniz bağışlamayı denemelisiniz. Önüne çıkan kilitli kapıları fısıltısının rüzgârıyla açıyordum. Tedbirsiz yaşanmış bir mevsimin yorgunluğunu büyütüyordu. Birbirine kötülük yapacak insanların o kötülüğü yapana kadar birbirlerine gülümsemeden bir arada yaşamaları. Çok sayıda insanın yuvarlak bir masanın etrafında amaçsızca oturması Tanımadığımız insanların onları tanımamız için çabalamalarının sonucu. Amaçları olmadan yaşayan insanların bir ottan farkı var mı acaba? Zeki insanların dağınık olduğu söylenir. Ancak bu fikre katılmıyorum onların işi dağıtmak değil toparlamaktır. Emek vermeden ulaşılmış bir zafer hazıra konmak olur.
YANSITICI DÜŞÜNME	Ne zaman kötü haberler alsak hemen bir kabahatli bulmaya çalışıyoruz. Böyle durumlarda kendimizi kabahatli insanın yerine koymamız bizi daha merhametli yapmaz mı? Haberleşmek için yaktığım dumanın gözüme kaçması. Dertlerin çözümsüz bir şekilde başıboş ortada bırakılması. Adalet yerini bulduğunda yerini yadırgayandır. Seçmek yerçekimsiz ortamda ayaklarımızın yere basmasıdır. Define bir toprak parçasının eski bir zamana gülümsemesidir. Bir insanın nefes alış bence bir mucizedir ve bu mucize hiç kesintiye uğramadan sürer. Asalet ruhumuzun bedenimize dikilmiş elbisesidir.

	Her karanlık bir aydınlığa açılır. Ve her faciannın bir şafak vakti vardır.
	Eğer değiştiremediğimiz bir kader varsa cehennem neden var ki?